

אמר ליה חייא לאביו: לא משום שהשתפרה הרי היא ממלאת את בקשתך, אלא **אנא הוא דקא אפיכנא לה** [אני הוא שמהפך את בקשתך ממנה].

אמר ליה רב לחייא בנו: היינו דקא אמרי אינשי [זה הוא מה ששגור בפי האנשים]: **דנפיק מינדך — טעמא מלפך!** [בנך, היוצא ממך, מחכים אותך]. ואני עצמי הייתי צריך לעשות כן. (17)

ואולם את — **לא תעביד הכי** [לא תעשה שוב כן]. היות שנאמר "לימדו לשונם דבר שקר, העוה נלאו". (18)

רבי חייא, הוה קא מצערא ליה דביתהו [אשתו של רבי חייא, דודו של רב, היתה מצערתו].

כי הוה משכח רבי חייא מידי, הוה צייר ליה

בסודריה, ומייתי ניהלה [כשהיה רבי חייא מוצא דבר מה, היה כורך אותו בסודרו, ומביא לה כמתנה].

אמר ליה רב לרבי חייא: והא קא מצערא ליה למר [הרי מצערת היא אותך]! (19)

אמר ליה רבי חייא לרב: דיינו בכך שנשותינו מגדלות בנינו ומצילות אותנו

מן החטא, מהרהורי עבירה. (1)

מקרי ליה רב יהודה לרב יצחק בריה [מלמד היה רב יהודה לבנו את הפסוק] "ומוצא אני מר ממות את האשה".

אמר ליה רב יצחק לאביו: כגון מאן [כגון מי] היא מר ממות?

אמר לו אביו: כגון אמך.

18. ביאר המהרש"א: רצונו לומר, גם כי הכא שראוי לומר שקר לכבוד אביו, מכל מקום, כדי שלא ירגיל האדם בכך, לא יאמר שקר גם במקום הזה. וראה עוד שם; וראה עיון יעקב.

19. ביאר בעיון יעקב: הרי על ידי כן שעושה הוא לה טובות גורם הוא רעה לה, כי יש לחוש שיקויים בה הקללה "משלם רעה תחת טובה לא תמוש רעה מתוך ביתו", וביתו זו אשתו; וענה לו רבי חייא: אין זה "משלם רעה" כי טובה עושה היא לי.

1. כתב המהרש"א, כי לפיכך פירש רש"י "הרהורי עבירה" מפני שהן קשין מעבירה, כדאמרינן ביומא כט א.

ועוד, שאין אדם ניצול מהרהורי עבירה בכל יום, כדאיתא בבבא בתרא קסד ב.

טעם להיות מר ממות יותר משאר עבירות, ולפיכך דרשוהו באשה רעה שמצירה את בעלה, עד שהוא אומר: טוב מותי מחיי.

17. כתב רש"י: פעמים שהבן מחכים את אביו, היה לי לעשות כן.

וצריך ביאור: הרי מיד אמר: את לא תעביד הכי משום "למדו לשונם דבר שקר"; וכי רב עצמו אין לו לחוש לזה?!

ובפירוש הרי"ף על עין יעקב כתב: הבן שאמר בשם אביו מה שלא אמר, הרי שהיה משקר, אבל רב עצמו שהיה רוצה בעדשים ואומר היפך רצונו שתבשל אפונים, אין כאן דיבור שקר, אלא אומר מה שאין דעתו נוחה הימנו.

וכן כתב המאירי: את לא תעביד הכי משום דכתיב דברו לשונם דבר שקר, אלא שאני אלמד לעשות כן הואיל ולא אוציא שקר מפי.

ומקשינן: איני!

והא פעם אחרת מתני ליה רב יהודה לרב יצחק בריה [מלמד היה רב יהודה לבנו את המימרא]: אין אדם מוצא קורת רוח אלא מאשתו ראשונה, שנאמר "יהי מקורך ברוך, ושמה מאשת נעורייך".⁽²⁾

ואמר ליה רב יצחק לאביו: כגון מאן?

ואמר לו אביו: כגון אמך.

הרי שאשה טובה היתה אשתו של רב יהודה!?

ומשנינן: אשתו של רב יהודה היתה מתקפה תקיפה, ועבורי מיעברא במילה. תקיפה היתה מחד גיסא, ונוחה לרצות ולהעביר על מדותיה מאידך גיסא.

היכי המי אשה רעה?

אמר אבוי: כגון אשה שמקשטא ליה תבא ומקשטא ליה פומא [מקשטת את השולחן לסעודה, ועד זמן סעודה "מקשטת" היא את פיה בקללות וגידופים].⁽³⁾

רבא אמר: מקשטא ליה תבא, ומתדרא ליה

גבה [מקשטת את השולחן לסעודה ומחזירה לו את גבה]. שאינה יושבת עמו לסעודה, כדי לצערו.

אמר רבי המא בר הנינא: כיון שנשא אדם אשה, הרי עוונותיו⁽⁴⁾ מתפקיין [נסתמים].⁽⁵⁾ מלשון פקק.

שנאמר: מוצא אשה מוצא טוב "ויפק" רצון מה'.⁽⁶⁾

במערכא, כי נסיב אינש איתתא [בארץ ישראל כאשר היה אדם נושא אשה] אמרי ליה הכי היו שואלים אותו כך: "מוצא" או "מוצא".

ומפרשת הגמרא את כוונת השאלה:

האם "מוצא", דכתיב "מוצא אשה מוצא טוב", כלומר: האם אשה טובה מצאת.

או שמא "מוצא", דכתיב "ומוצא אני מר ממות את האשה". כלומר: שמא אשה רעה נשאת.

אמר רבא: אשה רעה — מצוה לגרשה!

טובה הרי שעוונותיו מחולים, ואם לא זכה אין עוונותיו נמחלים, וזה הוא פירוש "נסתמים", וראה שם מה שהקשה על פירושו של רש"י.

6. ביאר ה"דרישה" באבן העזר סימן א: כך הוא פירוש הפסוק: ויפק רצון ה': מי שנושא אשה ועושה רצון ה' שירצה שישא אדם אשה, ולקיים תכלית הבריאה, הוא גורם שה' פוקק בעד עוונותיו שלא יהיו נראים. וזהו שאמר הכתוב: ויפק רצון מה' — הרצון של ה' הוא פוקק בעד עוונותיו.

2. רבינו חננאל בסנהדרין כב ב הביא רק את סוף הפסוק "ושמה מאשת נעורייך".

3. ביאר בענף יוסף: האשה אשר בידה להראות חיבה לבעלה ומקשטת לו את השולחן, ואחר כך הפר תפר אותה ברוע דבריה, יכפול צערו.

4. ביאר מהרש"א: עוונות של הרהורי עבירה שהיו לו עד היום.

5. בעיון יעקב פירש: הדבר תלוי אם מצא אשה

דכתיב "גרש לך, ויצא מדון, וישבות דין וקלוך".⁽⁷⁾

ואמר רבא: אם יש לו לאדם אשה רעה, וכתובתה מרובה, וקשה לו לגרשה –

צרתה – בצדה! יש לו לשאת אשה אחרת.⁽⁸⁾

דאמרי אינשי: אשה מקבלת תוכחה – בחברתה [על ידי הבאת צרה לבית], ולא בסילתא [יותר מאשר אם יכוח במקל].

ואמר רבא: קשה אשה רעה כיום סגריר [יום ברד ורוח]. שנאמר "דלף טורד כיום סגריר, ואשת מדינים [אשה תגרנית, תרגום] נשתה [שיום הם]".

ואמר רבא: בוא וראה כמה טובה אשה טובה, וכמה רעה אשה רעה.

כמה טובה אשה טובה: דכתיב "מצא אשה, מצא טוב ויפק רצון מה".

וממה נפשך אתה למד מפסוק זה את רוב טובה של אשה טובה:

כי אי בגוה משתעי קרא, אם מדבר הכתוב על אשה טובה ממש, הרי למדת: כמה טובה אשה טובה, שהכתוב משבחה.⁽⁹⁾

ואי בתורה משתעי קרא [ואם אין כוונת הכתוב לאשה טובה ממש, אלא ממשיל הכתוב את התורה לאשה טובה], הרי למדת:

כמה טובה אשה טובה, שהתורה נמשלה בה.

כמה רעה אשה רעה: דכתיב "ומוצא אני מר ממות את האשה".

וממה נפשך אתה למד את גודל רעתה של אשה רעה:

כי אי בגוה משתעי קרא [אם אכן הכתוב מדבר על אשה רעה ממש] הרי למדת: כמה רעה אשה רעה שהכתוב מגנה [מגנה אותה].

ואי בניהנב משתעי קרא [אם אין כוונת הכתוב לאשה רעה ממש, אלא ממשיל הכתוב את הגיהנם לאשה רעה], הרי למדת: כמה רעה אשה רעה, שגיהנם נמשלה בה.

כתיב "לכן כה אמר ה', הנני מביא [אליהם] רעה אשר לא יוכלו לצאת ממנה, וזעקו אלי ולא אשמע אליהם".

אמר פירש רב נחמן אמר רבה בר אבוח: זו אשה רעה, שמן הראוי לגרשה, ואילו כתובתה מרובה ואין בידו לשלמה, ואינו יכול לצאת מצרתו.

כתיב במגילת איכה: נתנני ה' בידי לא אוכל קום.

אמר רב חסדא, אמר פירש מר עוקבא בר חייה: זו אשה רעה, וכתובתה מרובה, שאין לו תקומה מצרתו.

7. ביאר המהרש"א: היא האשה הרעה, דאמר לעיל: מקשטא ליה תכא ומקשטא ליה פומא, ומהדרא ליה גבה, דרך ליצנות.

8. הקשה המהרש"א: היכן הכתוב מדבר באשה

9. והמאירי פירש: כלומר: יגזם לה שישא אשה

במערבא אמרו [פירשו את הפסוק]: זה **שמוזנותיו תלוין בכספו**, שאין לו זריעה בקרקע לאכול ממנה, וצריך הוא בכספו לקנות מזון מן השוק, שדואג תמיד שמא יתייקר השער, או שמא יהא מחסור במזון.

כתיב בתוכחה שבפרשת כי תבוא: והיה אם לא תשמע בקול ה' — **בניך ובנותיך נתונים לעם אחר** ועיניך רואות וכלות אליהם כל היום ואין לאל ירך.

אמר פירש רב חנן בר רבא אמר רב: זו **אשת האב** [אם חורגת], שבניו ובנותיו של האב נתונים לה. (10)

כתיב בשירת האזינו: הם קנאוני בלא אל כעסוני בהבליהם, ואני אקניאם בלא עם **בגוי "נבל" אכעיסם**.

אמר פירש רב חנן בר רבא אמר רב: זו **אשה רעה וכתובתה מרובה**.

רבי אליעזר אומר פירש: אלו הצדוקים [במאירי: אלו המינים].

וכן הוא אומר: **אמר נבל בלבו אין אלהים**, וגומר.

הרי למדת מי שאומר "אין אלהים" נקרא נבל, שמנבל את פיו נגד הקב"ה [מהרש"א].

במתניתא תנא פירשו את הפסוק כך:

אלו אנשי ברבריא ואנשי מרטנאי [מקומות הן], **שמהלכין ערומים בשוק**.

שאיין לך משויקן ומתועב לפני המקום יותר ממי שמהלך בשוק ערום, ונקראו "נבל" על שם שמנבלים ומתעבים עצמם לפני המקום [מהרש"א].

רבי יוחנן אמר: **אלו חברים** [פרסיים, שהם רשעים ואינם מכירים כבודם של ישראל].

אמרו ליה לרבי יוחנן: **אתו חברי לבבל** [הגיעו הפרסיים לבבל].

שנא רבי יוחנן ונפל [נכסף רבי יוחנן ונפל] מרוב צער על שהיו בני הישיבה מסורים בידי הפרסיים.

אמרו ליה לרבי יוחנן: הפרסיים **מקבלי שוחדא** הם, כדי לבטל גזירות!

וכשמע זאת רבי יוחנן: **תריץ יתיב** [נוקפה קומתו].

אמרו ליה לרבי יוחנן: **גזרו הפרסים על שלשה דברים**, כדמפרש ואזיל.

אמר להם רבי יוחנן: **מפני שלשה דברים** שעשו ישראל, לפיכך גזרו הם שלשה גזירות, כדמפרש ואזיל.

גזרו הפרסים על הבשר שלא יאכלו בשר שחוטה — **מפני המתנות** [זרוע לחיים וקיבה] שהיו ישראל גוזלים את הכהנים בכך שלא היו נותנים להם אותם. (11)

גזרו על המרחצאות שלא יטבלו בהן —

והשבח הוא "ויפק רצון מה"; וראה עוד שם. 10. והרי הם כאילו נתונים וסובלים בידי עם אחר.

11. כתב המהרש"א: אין סברא שלא נתנו מתנות

טובה, והרי לא אמר אלא מצא אשה מצא טוב?!

וביאר: אסיפא דקרא סמיך "ויפק רצון מה", ואם כן "מצא אשה מצא טוב" היינו אשה טובה,

מפני הטבילה שלא היו ישראל נוהרים בה. (12)

קא מחטטי שכבי [היו הפרסיים חוטטים בקברות ישראל ומוציאים מתים מקבריהם] — מפני ששמחים ישראל ביום אידם [חגם של הגויים]. (13)

שנאמר: ואם לא תשמעו בקול ה' ומריתם את פי ה' — והיתה יד ה' בכם ובאבותיכם.

ואמר רבה בר שמואל: זו חטוטי שכבי, שהרי אבותיכם כבר מתו ואי אפשר שתהיה בהם יד ה' אם לא באופן זה.

דאמר מר: בעוון חיים — מתים מתחטטין, ולפיכך כשאין ישראל שומעים בקול ה' פוגעת יד ה' בקברי אבותיהם.

אמר הקשה ליה רבא לרבה בר מארי: (14)

כתיב בירמיה: בעת ההיא נאום ה' ויוציאו את עצמות מלכי יהודה ואת שריו. ושטחום לשמש ולירח. לא יאספו [אל הקבר] ולא

יקברו, לדומן על פני האדמה יהיו. וכתיב מיד לאחר מכן, "ונבחר מות מחיים", ומשמע שהחיים יבחרו למות מאשר לחיות.

והאיך זה אפשר, אחרי שיראו את בזיון המתים שיבחרו למות?!

אמר ליה רבה בר מארי לרבא: אין הפסוק בא לומר שהחיים יבחרו למות, אלא הנביא הוא שאומר: נבחר מות לרשעים [טוב מותם של הרשעים מחייהם, כדי] שלא יהיו בעולם הזה, ויחטאו, ויפלו בגיהנום.

כתוב בספר בן סירא:

אשה טובה היא מתנה טובה, כחיק ירא אלהים תנתן.

ואילו אשה רעה היא כצרעת לבעלה.

ומאי תקנתיה [ומה תקנתו של בעלה]?

יגרשנה, ויתרפא מצרעתו. (15)

ביאר: הוא מדה כנגד מדה, על פי מה שאמרו: הנהנה מסעודת עובד כוכבים כאילו אכל מזבחי מתים. אם כן, מאחר שהם שמחים ביום אידם ואוכלין ושותין עמהם, על כן נענשו גם כן בענין מתים שלהם, דהיינו חטוטי שכבי.

14. לעיל סב ב מצאנו: אמר ליה רבה לרבא בר מארי, והאחד ודאי טעות סופר הוא.

15. ביאר מהרש"א: רצה לומר שהיא מכה בגוף כמו הצרעת, דזכר ונקבה גוף אחד הם, כדכתיב: והיו לבשר אחד.

ומכל מקום אין רפואתו קשה כמו צרעת דצריך רפואה, אבל זו יגרשנה ויתרפא מצרעתו, ולא תהיה עוד אשתו כגופו.

בבבל, דהא תנן: נוהגין בין בארץ בין בחוץ לארץ, אלא שמצאו עילה להיפטר מן המתנות, כגון על ידי שותפות גוי.

12. כתב מהרש"א: דחוק לומר שלא היו מקיימין בבבל טבילת מצוה; ואפשר לפרש שלא היתה הטבילה כמצוותה, כמו שצריך טבילה סמוך לחפיפה וכיוצא בזה.

13. ביאר מהרש"א: היו מקילין בדבר בבבל, כיון דאמרינן: גויים שבחוץ לארץ אין עובדים עבודה זרה אלא שמנהג אבותיהם בידיהם, ונענשו על השמחה, במדה זו שבאו לידי אבילות כדין קובר עצמות אבותיו.

ובמהדורא בתרא במוסגר בשם מהר"ם,

ומוכר בשמים לנשים], המרגילים לדבר ערוה. שמצוי בהם ניאוף עם הנשים הלוקחות, וכשבא הבעל הרי הוא פוצעו.

כניצוין אש המבעיר גחלת, כן יצרו של אדם מבעירו.

ובכלוב מלא עוף [דרך הכלוב להיות בו עופות רבים קטנים, ובזה הוא מלא בעוף אחד גדול, מהרש"א] — **כן בתייהם מלאים מרמה.** (20)

אל תצר צרת מחר — כי לא תדע מה ילד יום.

שמוא מחר מת, ימות הדואג, ולא יהיה בעולם לראות את הדאגה שהוא מיצר ודואג

אשה יפה — אשרי בעלה. מספר ימיו כפלים.

שמח הוא בחלקו, ודומה לו כאילו ימיו כפלים. (16)

העלם עיניך מאשת חן של אחרים — פן תלכד במצורתה.

אל תט אצל בעלה למסוך עמו [לשתות עמו] **יין ושכר.** (17)

כי בתואר אשה יפה — רבים הושחתו. (18)

ועצומים — כל הרוגיה. (19)

רבים היו פצעי רוכל [עובר מבית לבית

בהם: כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ.

19. הרש"ש ציין לספר משלי [ז כד — כו]: ועתה בנים שמעו לי והקשיבו לאמרי פי. אל ישט [שין שמאלית] אל דרכיה לבך [אל יסור לבכך אל הדרך ההולך לבית הזונה], ואל תתע בנתיבותיה [אל תתע מדרך הישר ללכת בנתיבותיה]. כי רבים חללים הפילה [הזונה המחליקה את אמריה] ועצומים [מספר עצום ורב] כל הרוגיה! נתבאר על פי המצודות.

20. הרש"ש ציין לירמיה [ה כו כז]: כי נמצאו בעמי רשעים ישור כשך [שין ימנית] יקושים הציבו משחית אנשים ילכודו [יביטו לארוב על אנשים כאדם המניח פח יקושים ללכוד עופות, כן הציבו הם פח משחית וילכודו אנשים לגזול הונם ולהורגם, מצודות].

ככלוב מלא עוף כן בתייהם מלאים מרמה [כמו הכלוב שהוא מלא מן העופות כן בתייהם המה מלאים מן המרמה] על כן גדלו ויעשירו.

ובערוך לנו ביאר הדמיון לצרעת, כי אשה רעה מבאשת ריחו ומרחיקתו מחברת בני אדם, כמו הצרעת שהטמא יושב בדר מחוץ למחנה.

16. במהרש"א כתב על פירושו של רש"י שהוא דחוק.

ופירש: כענין שנאמר [בראשית כט כ] ברחל שהיתה יפת תואר: "ויאהב יעקב את רחל ויאמר אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה, ויאמר לבן טוב תתי אותה לך. ויעבוד יעקב ברחל שבע שנים ויהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אותה". ועבד בה אחר כך עוד שבע שנים אחרות, כי באהבתו אותה היו כימים אחדים, הרי מספר ימיו כפלים.

17. ביאר מהרש"א: העינים הם סרסורי עבירה, והיין אף הוא מביא לידי עבירה, כמו שנאמר: זנות יין ותירוש.

18. ביאר מהרש"א: כמו דור המבול: ויראו בני האלהים את בנות האדם כי טובות הנה. ונאמר

הגאולה, וכמו: והיה העטופים — המאוחרים — ללבן], ונשמות אני [שאני] עשיתי.

[נתבאר על פי רש"י ע"ז ה א]. (25)

תניא: רבי אליעזר אומר: כל מי שאין עוסק בפריה ורבייה, הרי זה כאילו שופך דמים [שמחסר הנפשות מן העולם וכאילו שופך דמן, עץ יוסף].

שנאמר: "שופך דם האדם" — באדם דמו ישפך, כי בצלם אלהים עשה את האדם.

וכתיב בתריה: ואתם פרו ורבו.

רבי עקיבא אומר: כאילו ממעט הדמות. (26)

עליה, ונמצא שהיה מצטער על עולם שאין שלוו. (21)

מנע רבים מתוך ביתך, ולא הכל תביא ביתך. (22)

רבים יהיו דורשי שלומך.

גלה סוד לאחד מאלף.

ועתה שבה הגמרא לעניני פריה ורבייה:

אמר רבי אסי: אין בן דוד בא (23) עד שיכלו כל הנשמות שבאותו אוצר הנשמות הנקרא "גוף". (24)

שנאמר: כי לא לעולם אריב [לאחר את זמן הגאולה] ולא לנצח אקצוף [מלגאול], כי רוח מלפני [הנשמות אשר הם לפני עדיין ב"גוף"] יעטוף [הוא המאחר את זמן

24. כתב כאן רש"י: גוף: פרגוד שחוצץ בין השכינה למלאכים, ושם רוחות ונשמות נתונות, שנבראו מששת ימי בראשית העתידות להינתן בגופים העתידים להיבראות; וברש"י עבודה זרה ה א כתב, שאוצר הנשמות נקרא "גוף".

25. ענין המימרא הזאת הוא על פי המבואר לעיל סב א [ראה שם ברש"י], שדברי רבי אסי הם טעם למצות פריה ורבייה.

26. ראה ביאור ענין זה במהרש"א, ובספר "מראש אמנה" לגרא"מ שך על פרשת נח.

והמאירי פירש: שמא אדם זה שהוא רוצחו היה בא לתכלית השלמות, ועל זה נאמר כאילו ממעט את הדמות, רומז למה שאמר: בצלם אלהים ברא אותו, רצה לומר בשכל, ועתיד להידמות לעליונים אם יבוא לתכלית שלמותו.

21. הרש"ש ציין למשלי [כז א]: אל תתהלל ביום מחר כי לא תדע מה ילד יום [אל תתפאר עכשיו בדבר שעתיד להיות ליום מחר, שמא היום יולד שום רעה שיבטל מחשבות מחר, רש"י].

22. כתב המהרש"א: כפל הענין בשינוי לשון. ונראה לפרש, כי מצוה היא להכניס אורחים לביתו כגון בהכנסת אורחים ובסעודת מצוה, אלא שהזהיר מלהכניס את האורחים ל"תוך ביתך", היינו לחדרים הפנימיים, כי מי יכיר אותם ושמא יגנבו משם וילכו להם; ועוד הזהיר בסעודת מצוה "לא הכל תביא ביתך", דהיינו שלא להזמין את שאינו הגון, כמו שמצינו באנשי ירושלים שהיו מקפידין לידע עם מי הם יושבים בסעודה.

23. כתב בעץ יוסף: "רוח מלפני" בגימטריא "משיח בן דוד".

שנאמר: כי בצלם אלהים עשה את האדם.

וכתיב בתריה(27): ואתם פרו ורבו.

בן עזאי אומר: כאילו שופך דמים וגם ממעט הדמות.

שנאמר: שופך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלהים עשה את האדם. ואתם פרו ורבו.

שהואיל ונאמר פסוק זה אחר שני ענינים האלו, הוא הולך על שניהם.(28)

אמרו לו לכן עזאי: יש נאה דורש ונאה מקיים, ויש נאה מקיים ואין נאה דורש.

ואילו אתה נאה דורש ואין נאה מקיים, שגירש את אשתו קודם שקיים מצות פריה ורביה [תוספות].

אמר להם בן עזאי: ומה אעשה שנפשי חשקה בתורה. אפשר לעולם שיתקיים על ידי אחרים.(29)

תניא אידך [תניא בכרייתא אחרת המחליפה דברי רבי עקיבא בדברי רבי אלעזר בן עזריה]:

רבי אליעזר אומר: כל מי שאין עוסק בפריה ורביה, כאילו שופך דמים שנאמר: שופך דם האדם. וסמך ליה: ואתם פרו ורבו.

רבי אלעזר בן עזריה אומר: כאילו ממעט הדמות.

בן עזאי אומר וכולי.

אמרו לו לכן עזאי: יש נאה דורש וכולי,

ככל אשר נתבאר בכרייתא הקודמת.

תנו רבנן: כתיב: ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה', ובנחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל.

הרי הכתוב מלמד, שאין השכינה שורה על א-טו פחות משני אלפים ושני רבבות מישראל.(1)

יצרו מתגבר עליו.

וכתב בספר דרך פקודיך: דוקא אם דבוק בתורה כבן עזאי עד שעל ידי תשוקתו בתורה אי אפשר לו להפריד את עצמו לחמם את גופו לכה המוליד, וכן הוא הלשון שאמר בן עזאי: מה אעשה ונפשי חשקה בתורה, רצה לומר: אי אפשר לי בשום אופן לקיים המצוה, כי מחמת תשוקת התורה אין לי תשוקה לתאוות הכח המוליד.

1. א. ראה טעם למספר זה במהרש"א.

ב. כתבו התוספות בבבא קמא פג א, שאין זה סתירה למה שאמרו בסנהדרין לט א, דכל בי עשרה שכינה שריא, דהכא אנביאים ואמשכן קאמר.

27. ב"עין יעקב" הגירסא בדברי רבי אליעזר: "וכתיב בתריה", ובדברי רבי עקיבא "וסמך ליה", ומפרש בעיון יעקב: דרבי אליעזר אינו דורש כן משום סמוכין, שהרי אינו סמוך לו, אלא משום שאמר: "ואתם" ולא "אתם", ואילו רבי עקיבא דורש סמוכין, וראה עוד שם, [ומיהו בדברי רבי אליעזר שבכרייתא השניה, גרסינן "וסמך ליה" גם בעין יעקב].

28. ביאר בעיון יעקב, שבן עזאי דורש גם סמוכין וגם וי"ו יתירא.

29. כתב הטור אבן העזר סימן א: מי שחשקה נפשו בתורה תמיד כבן עזאי ונדבק בה כל ימיו ולא נשא אשה, אין בידו עוון, והוא שלא יהא